

Przejście wygłosowego -aj > -ej

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M918.gif&title=Leksykon&caption=Przejście wygłosowych grup -aj > -ej. Opracowała I. Stapor na podstawie: Dejna 50, Kucała 24.}Przejście wygłosowego -aj > -ej. Wymiana -aj > -ej, a więc wymowa typu *dej*, *słuchej*, *czekej*, *tutej*, *dzisiej*, to cecha typowa przede wszystkim dla zachodniej i południowej Polski (Wielkopolska, Śląsk), w niektórych wyrazach obejmująca znaczną część Małopolski, a niekiedy (w formach przysłówków *dzisiaj*, *wczoraj* i *tutaj*) trafiająca się też na Mazowszu. Występuje głównie w rozkazniku (2. os. lp. trybu rozkazującego), np. *śpiywej*, *zapytej się*, oraz w formach przysłówków: *dzisiej*, *wczorej*, *tutej*, w których wygłosowe -ej można tłumaczyć również analogią do form przymiotnikowych: *dzisiejszy*, *wczorajszy*, *tutejszy*. W formach rozkaznika ma natomiast charakter fonetyczny, tj. objaśnia się to zjawisko jako przesunięcie ku przodowi i zwężenie artykulacji samogłoski a przed tautosylabicznym j. Formy rozkaznika z -ej mają różny zasięg. Najszerzej, gdyż obejmują również większość Małopolski, są znane formy z -ej w formach rozkaznika od czasownika *dać*, np. *dej*, *dejcje*, *dejta*. Mimo zakresu form z -ej < -aj typowego przede wszystkim dla południowej i zachodniej Polski uprzednioną artykulację przed a można obserwować także na Mazowszu, ale w zasadzie tylko w formach przysłówków *dzisiaj*, *wczoraj* i *tutaj*, co można uważać za skutek wyrównań analogicznych. Sporadycznie na Mazowszu bliższym do linii Wisły mogą się też pojawić formy rozkaznika typu *dej*, *czytej*.